

ΤΑΞΗ: Γ΄ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ: ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΜΑΘΗΜΑ: ΛΑΤΙΝΙΚΑ – ΕΠΙΠΕΔΟ Β

Ημερομηνία: Πέμπτη 4 Ιανουαρίου 2018
Διάρκεια Εξέτασης: 3 ώρες

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A1.

Ο Καίσαρας εξαιτίας της έλλειψης δημητριακών εγκαθιστά τις λεγεώνες (του) σε πολλά χειμερινά στρατόπεδα. Διατάζει τέσσερις από αυτές να ξεχειμωνιάσουν στη χώρα των Νερβίων και διατάζει τρεις να παραμείνουν στη χώρα των Βέλγων. Δίνει εντολή σ' όλους τους διοικητές των λεγεώνων να μεταφέρουν σιτάρι στο στρατόπεδό (τους). Συμβουλεύει τους στρατιώτες (του) με τα εξής λόγια:

.....

Κάθε φορά που η χώρα τους κάνει (ή η πολιτεία διεξάγει) πόλεμο, εκλέγονται άρχοντες με εξουσία ζωής και θανάτου. [...] Δεν επιτρέπουν στους εμπόρους να φέρουν κρασί στη χώρα τους (δεν επιτρέπουν να εισάγεται σ' αυτούς (ή στη χώρα τους) κρασί από τους εμπόρους), γιατί, εξαιτίας αυτού του πράγματος, όπως πιστεύουν, οι άντρες γίνονται μαλθακοί και εκθηλώνονται.

.....

Τότε ο Πακούβιος είπε ότι ήταν βέβαια ηχηρά και μεγάλα όσα είχε γράψει, αλλά όμως ότι του φαίνονταν κάπως τραχιά και πικρά. «Έτσι είναι» είπε ο Άκκιος «όπως λες» και δεν μετανιώνω βέβαια καθόλου γι' αυτό· διότι ελπίζω, ότι θα είναι καλύτερα αυτά που θα γράψω στη συνέχεια. Γιατί αυτό που συμβαίνει στους καρπούς, το ίδιο λένε ότι συμβαίνει και στα πνεύματα: αυτοί που γεννιούνται σκληροί και πικροί ύστερα γίνονται γλυκοί και ευχάριστοι·

[Η μετάφραση ακολουθεί το πρότυπο του Ψηφιακού Εκπαιδευτικού Βοηθήματος].

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2018
Α΄ ΦΑΣΗ**E_3.Λλ3Α(α)****B1.**

hibernis multis:	hiberna plur(i)a
his verbis:	haec verba
magistratus:	magistratum
necisque:	nexque & necumque
se:	vestri/vestrum
Pacuvius:	Pacuvi
grandia:	grandissime
id:	eae
meliora:	optima & bene
quae:	quod
pomis:	poma
idem:	eorundem
ingeniis:	ingenium
dura:	dure & duriter
mitia:	mitiorum

[Στις συνεκφορές η κάθε λέξη βαθμολογείται με **0,5** μονάδας].

B2.

conlocat:	conlocaberis/-re
iubet:	iuberetis
admonet:	admonuerint & admonuerint
sinunt:	sivissetis
arbitrantur:	arbitrandum
remollescunt:	remollescent
effeminantur:	effeminatum iri
dixit:	dici & dictum esse
scripsisset:	scribente/-i
paenitet:	paenituit
fore:	estote
spero:	speremini
nascuntur:	nascitura simus & nata esse
fiunt:	I) fiant II) fac

[Στις περιπτώσεις που ζητούνται δύο ρηματικοί τύποι ο καθένας βαθμολογείται με **0,5** μονάδας].

Γ1α. in hibernis: Ο παραπάνω εμπρόθετος προσδιορισμός δηλώνει **τη στάση σε τόπο**.

[Ο προσδιορισμός της σημασίας του εμπρόθετου προσδιορισμού βαθμολογείται με **μία (1)** μονάδα].

Για να δηλώσει η συνεκφορά **ipsa Roma** την ίδια επιρρηματική σημασία με τον εμπρόθετο προσδιορισμό, δηλαδή την στάση σε τόπο, θα πρέπει, σε αυτή την περίπτωση, να χρησιμοποιηθεί η πτώση της αφαιρετικής. Παρόλο που το ουσιαστικό Roma υπάγεται στην πρώτη κλίση των ουσιαστικών και ανήκει στον ενικό αριθμό, δε θα χρησιμοποιηθεί η πτώση της γενικής, αλλά η πτώση της αφαιρετικής, επειδή στη συνεκφορά υπάρχει η αντωνυμία *ipsa*. Επομένως η αντικατάσταση του εμπρόθετου προσδιορισμού διαμορφώνεται ως εξής:

ipsā Romā

[Η αλλαγή είναι **μία (1)** και βαθμολογείται με **μία (1)** μονάδα].

Γ1β. quod ea re remollescunt homines:

I) Δευτερεύουσα **επιρρηματική αιτιολογική πρόταση**. Εισάγεται με τον **αιτιολογικό σύνδεσμο quod** και εκφέρεται με **οριστική**, γιατί η αιτιολογία θεωρείται αντικειμενικά αποδεκτή, σε χρόνο **ενεστώτα** (*remollescunt*), γιατί αναφέρεται στο παρόν. Συντακτικά λειτουργεί ως **επιρρηματικός προσδιορισμός της αιτίας στο ρήμα της κύριας πρότασης, δηλαδή στο ρήμα non sinunt**.

[Η δευτερεύουσα πρόταση βαθμολογείται με **δύο (2)** μονάδες, **0,5** μονάδας για το είδος, **0,5** μονάδας για την εισαγωγή, **0,5** μονάδας για την εκφορά και **0,5** μονάδας για τη συντακτική λειτουργία].

II) Για να δηλώνει η δευτερεύουσα αιτιολογική πρόταση το αποτέλεσμα της εσωτερικής λογικής διεργασίας, θα πρέπει να γίνει αλλαγή πρώτα στον σύνδεσμο εισαγωγής και στη θέση του *quod* να τεθεί **ο αιτιολογικός σύνδεσμος cum**. Θα πρέπει, επίσης, να υπάρχει αλλαγή και στην έγκλιση του ρήματος. Η αιτιολογική πρόταση, όταν δηλώνει αποτέλεσμα εσωτερικής λογικής διεργασίας πρέπει να εκφέρεται με **υποτακτική**. Η χρονική βαθμίδα θα παραμείνει ίδια [στην αρχική πρόταση είχαμε οριστική ενεστώτα, οπότε αναφερόταν στο σύγχρονο· επιπλέον η εξάρτηση από την κύρια πρόταση είναι αρκτικού χρόνου (οπότε επιλέγουμε την υποτακτική ενεστώτα)]. Επομένως η νέα πρόταση διαμορφώνεται ως εξής:

cum ea re remollescant homines.

[Οι αλλαγές είναι **δύο (2)** και σε καθεμιά αντιστοιχεί **μία (1)** μονάδα].

Γ1γ. Legatos omnes:

- Legatos **suos** (κτήση με αυτοπάθεια - η κτητική αντωνυμία λειτουργεί ως επιθετικός προσδιορισμός στη λέξη *legatos* και αναφέρεται νοηματικά στο υποκείμενο του ρηματικού τύπου εξάρτησης)
- Legatos **eius** (κτήση χωρίς αυτοπάθεια - η δεικτική αντωνυμία λειτουργεί ως γενική κτητική στο *legatos* και δεν αναφέρεται στο υποκείμενο του ρηματικού τύπου εξάρτησης)

[Οι αλλαγές είναι **δύο (2)** και σε καθεμιά αντιστοιχεί **μία (1)** μονάδα].

Γ1δ. Cum civitas bellum gerit, magistratus creantur cum vitae necisque potestate:

- I) Δευτερεύουσα **επιρρηματική χρονική** πρόταση. Εισάγεται με τον **επαναληπτικό σύνδεσμο cum** και εκφέρεται με **οριστική**, γιατί η πράξη της δευτερεύουσας πρότασης ενδιαφέρει μόνο από χρονικής πλευράς, σε χρόνο **ενεστώτα** (gerit), γιατί δηλώνει **αόριστη επανάληψη στο παρόν**.

[Η δευτερεύουσα πρόταση βαθμολογείται με **τρεις (3)** μονάδες, **μία (1)** μονάδα για το είδος, **μία (1)** μονάδα για την εισαγωγή και **μία (1)** μονάδα για την εκφορά].

- II) Για να δηλώνει ο σύνδεσμος cum αιφνίδιο γεγονός, θα πρέπει να εφαρμόσουμε τόσο στη δευτερεύουσα χρονική όσο και στην κύρια πρόταση τις προϋποθέσεις που απαιτεί ο αντίστροφος cum. Είναι ο μοναδικός που δηλώνει αιφνίδιο γεγονός και από πλευράς χρονικής βαθμίδας αναφέρεται στο υστερόχρονο.

Οι προϋποθέσεις είναι οι ακόλουθες:

- Η δευτερεύουσα πρόταση εκφέρεται με οριστική παρακειμένου.
- Στη δευτερεύουσα πρόταση πρέπει να υπάρχει το τροπικό επίρρημα *repente/subito*.
- Η κύρια πρόταση εκφέρεται με οριστική παρατατικού ή με οριστική υπερσυντελικού.
- Στην κύρια πρόταση πρέπει να υπάρχει το χρονικό επίρρημα *vix/aegre*.

Επομένως η νέα περίοδος διαμορφώνεται ως εξής:

Magistratus **vix/aegre creabantur/creati erant** cum vitae necisque potestate, cum **repente/subito** civitas bellum **gessit**.

[Οι αλλαγές είναι **τέσσερις (4)** και σε καθεμιά αντιστοιχεί **μία (1)** μονάδα.- Αν κάποιος μαθητής γράψει μόνο τη μία από τις δύο εναλλακτικές που έχουμε δώσει, δεν αφαιρείται καμία μονάδα].

Γ2α. Milites his verbis admonet:

Τα ρήματα **iubet** <**iubeo** και **imperat** <**impero** αντίστοιχα έχουν σχεδόν την ίδια σημασία, το καθένα, όμως, έχει διαφορετική σύνταξη. Το ρήμα *iubeo* συντάσσεται με αιτιατική και τελικό απαρέμφατο, ενώ το ρήμα *impero* συντάσσεται με δοτική και τελικό απαρέμφατο. Επομένως το ρήμα *admonet* θα πρέπει να μετατραπεί σε τελικό απαρέμφατο και το ουσιαστικό *consul* στις αντίστοιχες πτώσεις που επισημάνθηκαν. Η νέα πρόταση διαμορφώνεται ως εξής:

Caesar iubet **consulem** milites his verbis **admonere**.

Caesar imperat **consuli** milites his verbis **admonere**.

[Οι αλλαγές είναι **τέσσερις (4)** και σε καθεμιά αντιστοιχεί **μία (1)** μονάδα].

Γ2β. Tum Pacuvius dixit sonora quidem esse et grandia [...] sed videri tamen ea sibi duriora et acerbiora:

Στη συγκεκριμένη περίπτωση κι ενώ υπάρχει ο συγκριτικός βαθμός των δύο επιθέτων (*duriora et acerbiora*), κανονικά έπρεπε να υπάρχει και ο δεύτερος όρος σύγκρισης, ο οποίος, όμως, παραλείπεται. Το φαινόμενο κατά το οποίο παραλείπεται ο δεύτερος όρος σύγκρισης ονομάζεται **απόλυτη σύγκριση**.

Αυτό στη μετάφραση αποδίδεται **με τον θετικό βαθμό των δύο επιθέτων** (*duriora et acerbiora*) **συνοδευόμενα από το «κάπως»** [Τότε ο Πακούβιος είπε ότι ήταν ηχηρά και μεγάλα [...] αλλά ότι του φαίνονταν **κάπως τραχιά και πικρά**].

Για να ενισχυθεί ο συγκριτικός βαθμός των δύο επιθέτων, θα πρέπει να προσθέσουμε στην πρόταση μία από τις δύο αφαιρετικές του μέτρου ή της διαφοράς, δηλαδή είτε το **multo** είτε το **paulo**.

Επομένως, η νέα πρόταση διαμορφώνεται ως εξής: *Tum Pacuvius dixit sonora quidem esse et grandia [...] sed videri tamen ea sibi multo / paulo duriora et acerbiora*.

Από τη στιγμή που υπάρχει μία από τις δύο αφαιρετικές του μέτρου ή της διαφοράς, στη μετάφραση ο συγκριτικός βαθμός των δύο επιθέτων θα αποδοθεί κανονικά **ως συγκριτικός βαθμός** [Τότε ο Πακούβιος είπε ότι ήταν ηχηρά και μεγάλα [...] αλλά ότι του φαίνονταν **πολύ τραχύτερα και πικρότερα**]¹.

[Η άσκηση βαθμολογείται με **τέσσερις (4)** μονάδες και σε κάθε υποερώτημα αντιστοιχεί **μία (1)** μονάδα].

Γ2γ.

frumenti:	γενική αντικειμενική στο <i>inoriam</i>
in castra:	εμπρόθετος προσδιορισμός, που δηλώνει κίνηση σε τόπο, στο απαρέμφοτο <i>importare</i>
vinum:	υποκείμενο του απαρεμφοτάτου <i>importari</i> (ετεροπροσωπία)
a mercatoribus:	εμπρόθετος προσδιορισμός του ποιητικού αιτίου στο απαρέμφοτο <i>importari</i> (εκφέρεται εμπρόθετα γιατί πρόκειται για έμψυχο ον)
ad se:	εμπρόθετος προσδιορισμός, που δηλώνει την κίνηση σε πρόσωπο, στο απαρέμφοτο <i>importari</i> (έμμεση ή πλάγια αυτοπάθεια)
sibi:	δοτική προσωπική του κρίνοντος προσώπου από το απαρέμφοτο <i>videri</i> ²
me:	αιτιατική του προσώπου που μετανιώνει στο ρήμα <i>paenitet</i>
sane:	επιρρηματικός προσδιορισμός του τρόπου στο ρήμα <i>paenitet</i>

¹ πρβλ. στο Ψηφιακό Εκπαιδευτικό Βοήθημα τις αντίστοιχες σημειώσεις στο Συντακτικό και συγκεκριμένα στο κεφάλαιο Β΄ όρος σύγκρισης-Απόλυτη σύγκριση.

² Η σύνταξη του *videri* μπορεί να θεωρηθεί και απρόσωπη. Σε αυτή την περίπτωση: (*esse*): εννοούμενο υποκείμενο στο απρόσωπο *videri*, *ea*: υποκείμενο στο εννοούμενο απαρέμφοτο *esse*, *duriora et acerbiora*: κατηγορούμενα στο *ea* (μέσω του εννοούμενου απαρεμφοτάτου *esse*) (απόλυτη σύγκριση), *sibi*: δοτική προσωπική, *tum*: επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο ρήμα *dixit*.

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2018
Α΄ ΦΑΣΗ

E_3.Λλ3Α(α)

[Οι λέξεις που δίνονται είναι **οχτώ (8)** και σε καθεμιά αντιστοιχεί **0,5** μονάδας, από την οποία **0,25** της μονάδας αφορούν στη συντακτική λειτουργία και **0,25** της μονάδας αφορούν στον όρο στον οποίο αναφέρονται].

Γ2δ. quae deinceps scribam:

quae deinceps scribentur a me³

[Οι αλλαγές είναι **τρεις (3)** και σε καθεμιά αντιστοιχεί από **μία (1)** μονάδα.

³ Η αναφορική αντωνυμία στην αρχή της νέας πρότασης πρέπει να γραφεί με πεζό γράμμα, γιατί αν γραφεί με κεφαλαίο, θα θεωρηθεί ότι προηγείται ισχυρό σημείο στίξης και επομένως δεν εισάγει δευτερεύουσα αναφορική πρόταση αλλά κύρια.